

(5) **סָתֵם מִי גִיחוּן הָעֲלִיּוֹן** שלא יהיו מים מצויים לחיל אשור, **וְלֹא הוֹדוּ לוֹ** לפי שהיה לו לבטוח בה';
(6) **עֵבֶר נִסָּן בְּנִסָּן ב'ל'** באדר הוסיף חודש נוסף - אדר ב', **וְלֹא הוֹדוּ לוֹ** כיוון שאין מעברין את אדר אם כבר הגיע ל' בו, לפי שהוא יום שראוי להיות ניסן⁶³.

פרק חמישי

זמן הקרבת התמיד

משנה א

קרבת התמיד של בין הערביים נשחט בכל ימות השנה בשמונה שעות ומחצה ועל אף שזמן הקרבתו הוא משש שעות ומחצה, מאחרים את הקרבתו בשעתיים כדי ליתן זמן להקריב לפניו את הנדרים והנדבות, שאסור להקריבם אחריו⁶⁴, **וְקָרַב** - גומרים לעשותו ולהקריבו על גבי המזבח **בְּתִשְׁעֵי וּמִחְצָה**.

בְּעֶרְבֵי פְסָחִים שיש צורך להקריב את קרבן הפסח לאחר קרבן התמיד (כמבואר במשנה ג), מקדימים

אותו בשעה אחת, והוא נשחט - קרבן התמיד **בְּשֵׁבַע וּמִחְצָה**, **וְקָרַב בְּשִׁמּוֹנֵה וּמִחְצָה**, בין שחל ערב פסח **בְּחַל בֵּין בִּשְׁבַת**.

ביאורים והרחבות

63. **פירוש:** התורה קובעת שפסח צריך להיות בחודש האביב שנאמר (דברים טז, א): "שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעִשִּׂיתָ פֶסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ, כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ מֵמִצְרָיִם לֵילָה". ופירש"י: שמור את חודש האביב - מקודם בואו שמור שיהא ראוי לאביב להקריב בו את מנחת העומר, ואם לאו עבר את השנה. לפעמים יש צורך לעבר את השנה ולהוסיף לה חודש, חודש זה נקרא אדר שני. בימינו שאנו נוהגים על פי לוח קבוע מראש, יש מחזור של 19 שנה, שמתוכו 7 שנים מעוברות.

חזקיהו היה מלך צדיק גדול והוא החזיר את העם בתשובה, ולא היה לו מספיק זמן לטהר את כל העם מטומאתם לפני חג הפסח, לכן הוא הוסיף חודש כדי לאפשר לכולם להיטהר, על מנת שיוכלו להביא את קרבן הפסח במועדו בטהרה. אלא שחכמים לא הסכימו איתו, מפני שהיה זה ביום ל' באדר.

64. לומדים זאת מהפסוק (ויקרא ו, ה): "והקטיר עליה חלבי השלמים" ודרשו: על עולת הבוקר השלם כל הקרבנות כולם, ומכאן שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערביים.

ר' עובדיה מברטנורא
שא"א להקריבם אחר תמיד
של בין הערבים כדכתיב (ויקרא
ו) והקטיר עליה חלבי השלמים,
על עולת הבוקר השלם כל
הקרבנות כולן, שלא יהא דבר
מאוחר לתמיד של בין הערבים.
ואפילו בשבת שאין קרבים
גדרים ונדבות, מאחרים זמן
שחיטת תמיד של בין הערבים
משום סרך גדרים ונדבות
החול. ובערב פסח שהפסח
קרב אחר תמיד של בין
הערבים, מקדמינן ליה שעה
אחת ועבדינן ליה בשבע
ומחצה: חל להיות בע"ש.
דאיכא נמי צליית הפסח דלא
דחיא שבת וצריך לצלותו
מבעוד יום, מקדמינן ליה
ומותבינן ליה אדיניה שיהיה
נשחט בו ומחצה: וקרב בשבע
ומחצה. גמר הקרבנות בשבע
ומחצה, ששוהין שעה אחת
בעשייתו: ב ששחטו שלא
לשמו. כגון ששחטו לשם
שלמים. או קבל הדם במזרק.

או הולך הדם למזבח. או זרק הדם על גבי המזבח. שלא לשמו. שבארבע עבודות הללו המחשבה
פוסלת הזבח: או לשמו ושלא לשמו. כגון ששחט לשמו וקבל הדם שלא לשמו: או שלא לשמו.
הך סיפא אשמעינן דמחשבת מעבודה לעבודה, שאם חשב בשעת עבודה זו על חברתה לעשותה
במחשבה פסולה כגון דאמר הריני שוחט לשמו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו, נפסל הזבח מיד
ואפילו לא עשה השניה במחשבה פסולה כמו שחשב. והכי משמעו שאם דמתניתין, או שחשב בשעת

אם חל ערב פסח להיות בערב שפת שצריך
להקדים עוד יותר את הקרבת הפסח, כדי שאפשר
יהיה לצלותו לפני כניסת השבת, מקדימים אותו
בשעתיים ונשחט ביש ומחצה וקרב בשבע
ומחצה, והפסח קרב אחריו⁶⁵:

דיני שחיטת הפסח

משנה ב

נאמר בתורה (שמות יב, כז): "וְאֶמְרָתֶם זָבַח פֶּסַח הוּא
לֵה". מכאן צריך שיהא הזבח לשם פסח דווקא, לכן
קרבן הפסח ששחטו שלא לשמו - שבזמן
השחיטה התכוון לקרבן אחר כגון שלמים או עולה,
או וקבל את הדם או והלך - הולך את הדם
למזבח, או וזרק את הדם שלא לשמו, או לשמו
ושלא לשמו - שעשה אחת העבודות בתחילה
לשם פסח, ואחר כך שלא לשמו, או שלא לשמו
ולשמו, בכל אלה קרבן הפסח פסול. כיצד לשמו
ושלא לשמו? כגון שאמר שכוונתו לשם פסח
ולשם שלמים. כיצד שלא לשמו ולשמו? כגון

ביאורים והרחבות

65. פירוש: נאמר בקרבן פסח (שמות יב, ו): "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים",
מכאן שזמנו משש שעות ולמעלה שאז נוטה השמש לערב. תמיד של בוקר היה קרב בבוקר
משהאיר פני המזרח, והתמיד של בין הערביים היה קרב החל משש שעות ומחצה שבו החמה
נוטה למערב. אע"פ שבכל ימות השנה קרבן התמיד הוא הקרבן האחרון "הסוגר" את קרבנות
אותו יום, בערב פסח קרבן הפסח הוא האחרון וקרב לאחר קרבן התמיד. הטעם הוא, כיוון
שבקרבן הפסח נאמר פעמיים "בערב" - א. "תזבח את הפסח בערב". ב. "בין הערביים", ואילו
בקרבן התמיד נאמר רק פעם אחת ערב "את הכבש השני תעשה בין הערביים", לפיכך קרב
הפסח מאוחר מהתמיד. מכאן תקנת מנחה גדולה הואיל ויש אפשרות להקריב את קרבן
התמיד של בין הערביים בשש ומחצה (בערב פסח שחל ביום שישי).

שאמר שכוונתו **לְשֵׁם שְׁלָמִים וְלִשְׁם פֶּסַח**:⁶⁶

משנה ג

מחשבות נוספות הפוסלות בקרבן פסח: **שְׁחָטוּ** את הפסח **שְׁלָא לְאוֹכְלָיו** - לאנשים שאינם מסוגלים לאוכלו כגון חולה או זקן, או **וְשְׁלָא לְמַנְוִיּוֹ** - לאנשים שלא נמנו עליו בתחילה⁶⁷, או **לְעֶרְלִים** - שאינם מולים, ואפילו ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ולכן לא נימול, או **וְלִטְמָאִים** שאסורים מן התורה לאכול מן הפסח - הרי הפסח **פְּסוּל**.
אולם אם שחטו **לְאוֹכְלָיו** וגם **וְשְׁלָא לְאוֹכְלָיו**, או **לְמַנְוִיּוֹ וְשְׁלָא לְמַנְוִיּוֹ**, או **לְמַנְוִיּוֹ וְלְעֶרְלִים**, או **לְטְמָאִים וְלִטְהוֹרִים**, הרי זה **כְּשֵׁר** לפי שמחשבה שאינה בגוף הקרבן ופסולה היא פסול חלקי, אינה פוסלת.

בקדשים, ובכרת הן על אכילתן: **לאוכליו ושלא לאוכליו כשר**. ולא דמי לשמו ושלא לשמו דפסול, דהתם פסולו בגופו שהמחשבה שפוסלתו היתה בגופו של קרבן, אבל לאוכליו ושלא לאוכליו אין

ביאורים והרחבות

66. בגמרא (נט, ב) שואלים: מה הכוונה "לשמו ושלא לשמו", האם חשב שתי מחשבות (לשמו ושלא לשמו) בעבודה אחת, או בשתי עבודות (היינו שאמר בעבודה אחת לשמו ובעבודה אחרת אמר שלא לשמו)? תשובה לשאלה זו מבוססת על המחלוקת העקרונית בין רבי יוסי לרבי מאיר, אם אדם הוציא דיבור מפיו ויש סתירה בין תחילת דבריו לסוף דבריו, כגון: אמר "בהמה זו תהא עולה ושלמים", לדעת רבי מאיר הבהמה דינה כעולה, ששיטתו היא "תפוס לשון ראשון", ולדעת רבי יוסי גם לסוף דבריו יש חשיבות, ולכן יש בהמה קדושה גם של עולה וגם של שלמים, ולכן אינה ראויה להיקרב וימתינו עד שיפול בה מום ותימכר, ובדמים יקנו עולה ושלמים. ועל בסיס מחלוקת זו מסתפקת הגמרא האם נאמר שבעבודה אחת תנן ומשנתנו כרבי יוסי, שהרי אף בסוף דבריו אדם נתפס ולכן הפסח פסול, או שמא נאמר שבשתי עבודות תנן, ואם כן גם רבי מאיר מודה שהקרבן נפסל, כי דבריו "תפוס לשון ראשון" חלים רק בעבודה אחת. ולא נמצא פתרון גמור לשאלה זו.

67. בגמרא (סא, א) למדין מהתוספתא ביאור למשנתנו: תנו רבנן: כיצד שלא לאוכליו? לשום חולה או לשום זקן. כיצד שלא למנויו? נמנו עליו חבורה זו ושחטו לשם חבורה אחרת. מנהי מילי? דתנו רבנן: (נאמר בשמות יב, ד): "וְאִם יִמְעַט הַפִּיּוֹת מִקְּדוּשָׁתוֹ וְלָקַח הוּא וְשִׁכְנוֹ הַקָּרֵב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִקְדָּשְׁךָ וְנִפְשֵׁת אִישׁ לְפִי אֶקְלוּ תִּכְסֹּוּ עַל הַשָּׂה" ("במכסת" - מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו, יכול שחטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה (ומכל מקום בדיעבד) כשר, תלמוד לומר "במכסת... תכסו", הכתוב שנה (כפל) עליו לעכב. רבי אומר: לשון סורטי (ארמי) הוא, כאדם שאומר לחבירו כוס (שחוט) לי טלה זה (ללמד שבזמן השחיטה צריך להתכוון למנויו). אשחטן שלא למנויו (שהוא פסול), שלא לאוכליו מנא לן? אמר קרא: "איש לפי אכלו תכסו" איתקש אוכלין למנויו (כשם שפסול כששחט שלא למנויו, כך פסול כששחטו שלא לאכלו).

ר' עובדיה מברטנורא
שחיטה לזרוק הדם שלא לשמו ושחט לשמו פסול. ופסח דפסול שלא לשמו נפקא לן מקרא דכתיב (שמות יב) ואמרתם זבחה פסח הוא, עד שיהיה הזבח לשם פסח, והוא משמע לעכב: ג שחטו שלא לאוכליו. חולה וזקן וקטן שאין יכולין לאכול כזית בשר, ואין בו מנויו אחרים אלא הן, פסול, דלפי אכלו כתיב (שם), הראוי לאכול: שלא למנויו. נמנו עליו חבורה זו ושחטו לשם חבורה אחרת: לערלים. לישראלים שמתו אחיהם מחמת מילה, והני פסולים לאכול פסח. דכתיב (שם) וכל ערל לא יאכל בו. וטמאים נמי אסורין